

ФОРМУВАННЯ РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Н.В. Оксентюк

Україна, м. Рівне, Національний університет водного господарства та природокористування (НУВГП)

Глобальні проблеми, які на сьогодні постали, спонукають науковців та усіх небайдужих до пошуку нових ідей, ціннісних орієнтирів, виховних ідеалів. Практика буття людства доводить, що виживання людства залежить не від рівня його освіти і технології застосування здобуваних знань, а від ціннісних установок, які визначають напрям практичного використання знань — тобто від характеру типу культури, що складається. І звідси випливає, що в школі потрібно сьогодні бачити не вдосконалений «механізм освіти», а повноцінний «інститут культури», здатний формувати не тільки освічених, але повноцінно-культурних людей [1, с. 4,5,30].

Педагогічна і філософська думка вже декілька десятиріч говорить нам про кризу сучасного типу школи, і середньої, і вищої: школа повинна активно реагувати на реальності мінливого світу, існує необхідність її нової орієнтації. Реформа школи повинна бути заснована на встановленні у викладанні зв'язку між знаннями і людськими цінностями, бо формування етичних цінностей здійснюється не освітою як передачею знань, а особливими засобами — вихованням ціннісної свідомості.

Сформованість особистості можна оцінювати за ознакою диференційованості у свідомості особистості тих чи інших цінностей, відповідності змістовного боку ціннісних орієнтацій, властивих конкретному віковому періоду життя особистості, інтересам соціуму [6, с. 169]. Ціннісні орієнтації – це усвідомлення особистісного ставлення до дійсності, до суспільства, до самого себе. Ціннісна орієнтація найбільше керує поведінкою як усвідомленою дією. Наявність цінностей є проявом небайдужості людини у ставленні до світу, яке виникає зі значущості різних сторін, аспектів світу для людини, для її життя [4, с. 424]. Теперішня освіта має формувати особистість, яка зможе виробити свою позицію у житті, свій світогляд, ставлення до себе, інших, діяти відповідно до поставленого перед собою завдання. Освіта має вирішувати дві головні функції – готувати кадри для суспільства і людину до активного життя у суспільстві [5, с. 2-6.].

Суть особистості в таких підходах визначається такими основними поняттями, як індивідуальність, творчість і гармонійність. Особистість має не лише сприяти подальшому прогресивному розвитку людського суспільства, а й сама прагнути до власного самовдосконалення, розвитку своїх потенційних творчих можливостей і внутрішньої гармонії. Виховний процес, спрямований на формування такої особистості, має відштовхуватися не від певної політичної ідеології, а тільки від основ психології самої людської індивідуальності та потреб суспільного розвитку.

Активна особистість сформується у нас у тій мірі, у якій буде здійснена програма гуманітаризації школи в Україні. Гуманітаризація змісту на всіх рівнях освіти є виявом нового мислення світового співавторства стосовно глобальних проблем розвитку людства. Вона передбачає передусім посилену увагу до особистості загалом, створення найбільшого сприяння розвитку всіх її здібностей, фізичних і моральних якостей. Особистісно-орієнтоване навчання є обов'язковою умовою успішного розвитку та саморозвитку особистості студента. У результаті відбувається гармонійне формування, всебічний розвиток особистості українського громадянина, розкриття його творчих сил, набуття власного «Я», неповторної індивідуальності. Навчання має ґрунтуватися на приматі суб'єктності того, хто навчається, визнання за ним права на самовизначення і самореалізацію в навчально-пізнавальній діяльності через оволодіння її способами, що передбачає пристосування освіти до нього, а не навпаки, як у традиційному навчанні. Це вимагає кардинальної зміни мети й ціннісних орієнтацій навчального процесу, оновлення змістового компонента і його гуманітаризації, перебудови технології та її гуманізації й демократизації, зміни методики діяльності педагога та розширення в ній технології співробітництва, коригування характеру навчально-пізнавальної діяльності учня як суб'єкта навчального процесу [7]. Гуманізація навчально-виховного процесу передбачає перехід від педагогіки тиску на особистість, що заперечує загально-гуманістичну цінність свободи як можливість самоактуалізації творчості, до особистісно-орієнтованої педагогіки, яка абсолютного значення надає особистій свободі та вмінню індивіда прогнозувати і контролювати свою діяльність, вчинки, особисте життя, утвердженню гуманних стосунків між учасниками педагогічної взаємодії [3, с. 6-10]. Основною функцією гуманістичного навчання при цьому стає формування розвиненої особистості з високим рівнем інтелекту і високими громадсько-значущими цілями й ідеалами. Сучасна освіта має створювати умови для виховання людини демократичного світогляду, яка поважає

права і свободи інших, культуру і традиції інших народів світу, орієнтується в реаліях і перспективах суспільного розвитку.

Суть гуманітаризації всіх навчальних програм полягає, отже, в тому, щоб викладання кожної дисципліни містило етичний зміст, тобто було звернене до людини як центру всесвіту, а не описувало її зміст абстраговано від її реального ставлення до людського буття. Особливо велике значення має тут перебудова викладання філософії, яка повинна містити не традиційні гносеологічну, онтологічну і соціологічну проблематику, а проблематику антропологічну і культурологічну, що повинно довести до свідомості кожної людини необхідність найсерйознішого вивчення цієї дисципліни, бо вона говорить йому про її саму, про глибинні закономірності її буття в світі, про значення її життя і діяльності. У змісті природничих предметів, які відіграють головну роль у формуванні світогляду, мають міститися компоненти, що сприяють гуманістичному ставленню до навколишньої дійсності.

Література:

1. Георгиева Т.С. Образование как сфера культуры: пути обновления. М., 1992. - С.4,5,30
2. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ ст.). – К., 1994. – 61 с.
3. Мальований Ю. Педагогічна сутність гуманізації навчання // Шлях освіти. – 1997. – № 2. – С. 6-10.
4. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. – М.: Педагогика, 1976. – С. 424
5. Савченко О. Основні напрями реформування шкільної освіти // Шлях освіти. – 1998. – №1. – С. 2-6.
6. Формирование личности старшокласника/ под ред. И.В. Дубровиной. – М.: Педагогіка, 1984. - С. 169
7. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.